

KORELACIJA NARODNOG I NAUČNOG KONCIPIRANJA PROSTORNIH

CJELINA NA PRIMERU SAP KOSOVO

Muharem Cerabregu*

IZVLEČEK

UDK 911.6:311(497.115)

Referat se bavi z vprašanjem opredelitve regije. Postavljen je teoretični model regije na osnovi korelacije med prirodnimi in družbenimi dejavniki. Na osnovi tega modela je izvršena fizičnogeografska regionalizacija Kosova.

ABSTRACT

UDC 911.6:311(497.115)

CORRELATION OF THE NATIONAL AND SCIENTIFIC DETERMINATION OF SPATIAL UNITS IN THE CASE OF KOSOVO

The paper deals with the question of determination of region. Theoretical model of region is set up on the basis of correlation between natural and social factors. Physical geographic regionalization of Kosovo is carried out on the basis of this model.

Može se pretpostavljati da su se od prehistorijskih vremena, prostorne cjeline diferencirale na hierarhiskoj razini: makro, mezo i mikro regija, uglavnom na osnovi fiziografskih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih oblika, čije bitne karakteristike se najbolje izražavaju u značenju geografskog naziva.

Kasnije, počevši od antičkih vremena naučnici su stalno imali u vidu narodni način geografskog diferenciranja pojedinih cjelina i odgovarajuću generalizaciju imena mjesta, na osnovi koje su se izgradjivali i opravdali iznalaženju za mjerenje nekih značajnih aspekata regionalizacije.

Teoretski model regije

Razmatrajući ovaj cilj, može se izgradjivati neka vrsta teoretskog modela o pojmu jedne regije. Mogu se uzeti glavne geografske odlike, koje mi smatramo da bi bile interesantne za vrijednovanje četiri dimenzija prostora: X, Y, Z i Vreme (tab.1, fig.1.).

* Dr.,izr.prof., Odsek za geografiju PMF, 38000 Priština, Ul.Maršala Tita, b.b.

U suvremenoj nauci najizrazitija tehnika je metod korelacije, koji omogućava maksimalnu kontrolu i objektivnost u širokoj lepezi objašnjavanja fenomena. Ovo se jednostavno sastoji od procjene jačine odnosa između dva ili više varijabla, koje dominiraju u nekoj prostornoj cjelini. Zapravo, izražavajući se preciznije, korelacija nije metod, ona je tehnika za analizu podataka

Tabela 1:

Geografski elementi i faktori koji se mogu uzeti u obzir pri definisanju jedne prostorne cjeline (omjer: 1. vrlo izrazito, 2. izraženo, 3. znatno, 4. izrazito, 5. slabo)

Geografski elementi i faktori	omjer
-------------------------------	-------

I. Fizičko geografske odlike prostorne cjeline

1. hipsometria	1
2. geološki sastav	3
3. klima	2
4. sastav zemljišta	3
5. vegetacija	2
6. vode	4
7. opšta fiziografska odlika	1

II. Ekonomske, socijalne i kulturne osobine prostorne cjeline

8. aktivnosti	2
9. način života	3
10. narodna nošnja	3
11. lokalne lingvističke specifičnosti	3

III. Ime mjesta kao najobuhvatnije geografsko konceptiranje jedne prostorne cjeline

**FIZIČKO-GEOGRAFSKE ODLIKE
PROSTORNE CJELINE**

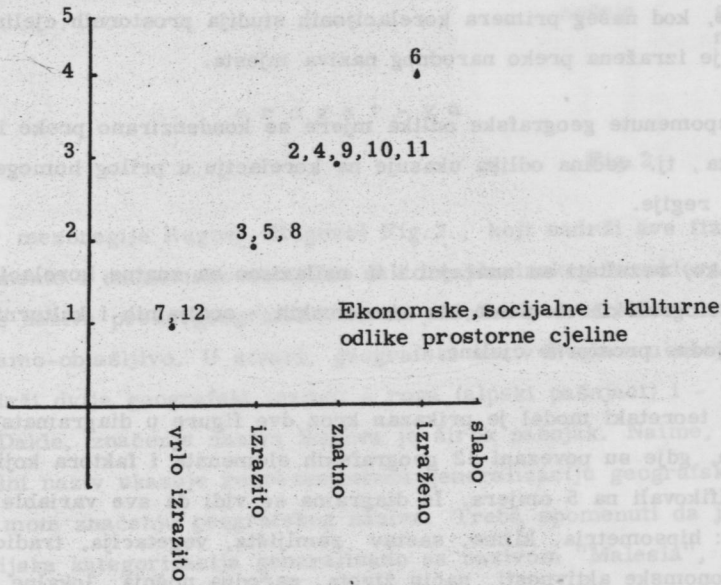

Fig. 1.

Da bi ovo ilustrirali pretpostavimo da nas zanima koliko hipsometria terena utječe prilikom definiranja jedne prostorne cjeline. Kod podudaranja sa pravilima jedne variable, mora se uzeti u obzir hierarhija jednog prostora koja se javlja kao mikro, mezo i makro regionalne cjeline.

Standardizacija, koja bazira na nekim normama, ili tipičnim vrijednostima, kod našeg primera korelacionih studija prostornih cjelina, najbolje je izražena preko narodnog naziva mjesta.

Sve spomenute geografske odlike mjere se kondenzirano preko imena mjesta, tj. većina odlika ukazuje na korelaciju u prilog homogenosti jedne regije.

Svakako, rezultati su značajni i tu nailazimo na znatne korelacije između fiziografskih elementa, te ekonomskih, socijalnih i kulturnih faktora jedne prostorne cjeline.

Dakle teoretski model je prikazan kroz dve figure u diagramatskom obliku, gdje su povezani 12 geografskih elemenata i faktora koji su se okvalifikovali na 5 omjera. Iz diagrama se vidi da sve variable koreliraju: hipsometria, klima, sastav zemljišta, vegetacija, tradicionalne ekonomske aktivnosti, način života, narodna nošnja, lokalne jezične specifičnosti, dialekti, itd.

Ova kombinacija geografskih elemenata i faktora uzvišava se u znatno većoj razini generalizacije, krunisane sa imenom mjesta, koji je produkt odnosa svih gore spomenutih elemenata i faktora, što se može i empirijski dokazati.

U stvari, u svim razinama regionalizacije, kod mikro, mezo i makro prostornih cjelina, sledeći stepen generalizacije, korelacija je u saglasnosti.

Kod fig. 2., je dokazano da svi omjeri spadaju u dvije nezavisne grupe,

a prateći odgovore na osnovi statističkih pokazatelja mogu se računati korelacije. Korelacije između dvanaest geografskih odlika su prikazane diagramatski, gdje se može vidjeti da obe grupe 7 i 4 tačaka, ukazuju na položaj od kuta nultog stepena što pokazuje odlično slaganje.

R u g o v a					
hipsometria,	klima, sas.	fiziog. odlike,	vegetacija,	način živo-	ling. spe-
geološki	zemljišta	aktivnosti	vode	ta, narodna	cifič.,
sastav				nošnja	geog.
					naziv

- r o g a + - v a

Fig. 2

Primjer mezoregije Rugova (Rugovo) Fig. 2., koji sadrži sve fiziografske elemente i ekonomsko-socijalne faktore planinskog karaktera, prateći značenje naziva preko geografskih termi uključenih u strukturu, to je dosta samo-objašljivo. U stvari, geografski naziv Rugova u svojoj strukturi sadrži dvije geografske terme: - roga (alpski pašnjaci) i - va (široko). Dakle, značenje naziva Rugova je širok pašnjak. Naime, ovaj regionalni naziv ukazuje reprezentativnu generalizaciju geografskih odlika u samom značenju geografskog naziva. Treba spomenuti da je više hierarhijska kategorizacija generalisano sa nazivom "Malesia", tj. planinski kraj.

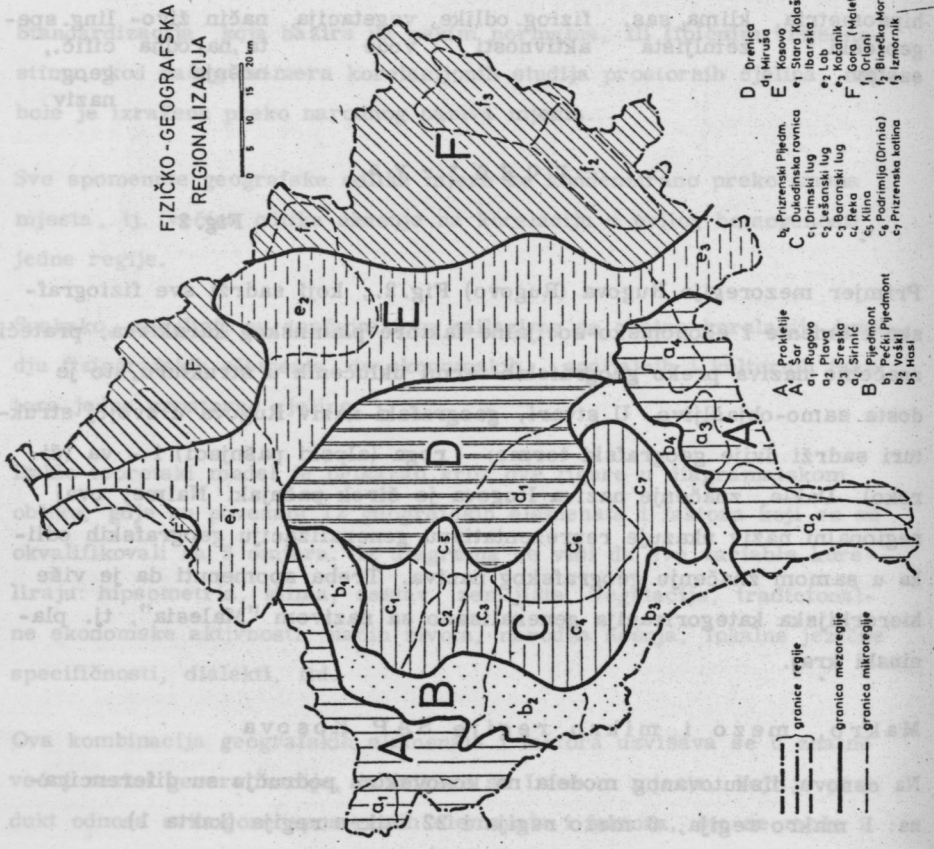
Makro, mezo i mikro regije SAP Kosova

Na osnovu diskutovanog modela na kosovskom području su diferencirana: 1 makro regija, 6 mezo regija i 22 mikro regija (karta 1).

M. Čarabrenu
 ...
 Korelacija narodno...
 ...
 a prateći odgovore na osnovu statističkih pokazatelja mogu se računati
 u istom smislu kao i u ovom slučaju.

FIZIČKO-GEOGRAFSKA
 REGIONALIZACIJA

U stvari, u svim razinama regionalizacije, kod mikro, mezo i makro prostornih cjelina, sledeći stepen generalizacije, korelacija je u saglasnosti.

Kod fig. 2., je dokazano da svi ... u dvije nezavisne grupe.

Literatura:

- Cerabregu, M., 1971, Osnove fizičko-geografske regionalizacije Kosova (Tema iz magistarskog rada: Populacijske osobine Kosova i njihova grafička obrada), Zagreb.
- Cerabregu, M., 1981, Opšta klasifikacija na naselbite vo Kosovo. Zbornik na trudovi od republičkiot simpozium "Prirodni i socio-geografski problemi na ridsko-planinskitе področja", s.210-215.
- Cerabregu, M., 1985, Termat gjeografike dhe emervendet, Përparimi No.1-2, Prishtine.
- Rogić, V., 1963, Geografski koncept regije. Geografski glasnik XXV, Zagreb.
- Lleshi, Q., 1963, Regjionalizimi fizikogjeografik i Kosoves dhe Metohise, Përparimi, No.1-2, Prishtine.

CORRELATION OF THE NATIONAL AND SCIENTIFIC DETERMINATION
OF SPATIAL UNITS IN THE CASE OF KOSOVO

It is postulated that since the prehistorical times, the territorial entities are differentiated following a hierarchy of micro, mezo and macro regions, generally on the base of physiographic and economic social and cultural features, that are the most coherently expressed in the meaning of a place-name which can be carried on the calling of a fis (tribe), surname, name, etc.

Since ancient times scientists having into consideration peoples way of geographical differentiation and place name generalization of space units, have constructed and validated inventories to measure some meaningful aspects of regionalization.

All mentioned geographical features measure the same variable condensed in the place name of a space unit, and that means that the majority of features correlate showing sufficient homogeneity of a region. However, the results are significant. There are many quite marked correlations between physiographic elements and economic, social and cultural factors of a space unit.

The theoretical model is shown in both figures and diagrammatic form. We have linked up the 12 geographical elements and factors that were answered through a rating from 5 degrees. Admittedly, they all correlate: hypsometry, climate, soil, vegetation traditional economic activities, manner of living, folk dressing, local language differences, dialects, etc.

This combination of geographical elements and factors rise to more general, i. e., to a more inclusive geographical feature that is crowned at a place-name, that is defined in terms of all above mentioned elements and factors, which can be empirically demonstrated to correlate together.

In fact, in all regionalization levels: at macro, mezo and micro space units, following the degree of generalization, the correlation is in accordance.

The example of the mezo region Rugova (Rugovo) Fig. 2., that retains all physiographic elements and economic, social and cultural factors of a mountainous region, following its place name meaning through geographical terms envolved in it's structure, it is quite self explanatory. In reality, the place name Rugova in its structure has two geographical terms: - roga (alpic pasture) and - va (wide). So, the meaning of place name Rugova is Wide - pasture. In reality, this regional name shows the most inclusive generalization of geographical features at the meaning of a place name.